

В. Б. АНДРОНАТІЙ

Директор Військово-медичного департаменту Міністерства оборони України (начальник медичної служби Збройних Сил України — головний державний санітарний лікар Міністерства оборони України), полковник мед. служби

В. Л. САВИЦЬКИЙ

Начальник Української військово-медичної академії, д-р мед. наук, проф., полковник мед. служби

УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ — ЦЕНТР ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ ДЛЯ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Вступ

Здобуття Україною незалежності зумовило необхідність створення власної системи військово-медичної освіти і науки, оскільки історично склалося так, що із 35 вищих військових навчальних закладів, які перейшли в спадщину Україні від радянської освітньої системи, не було жодного військового закладу медичного спрямування. Суттєвими чинниками, що стимулювали необхідність створення власної системи військово-медичної освіти, були почуття патріотизму і бажання підняти авторитет незалежної держави серед інших країн, наявність в Україні низки цивільних вищих медичних закладів освіти і науки з високим інтелектуальним кадровим потенціалом, передбачувані значні фінансові витрати в разі підготовки військово-медичних кадрів для Збройних Сил України за кордоном.

В основу створення нового навчального закладу покладено концепцію підготовки військово-медичних фахівців для Збройних Сил України, основними вимогами якої були: високий рівень підготовки, орієнтований на світові досягнення; патріотичне та гуманістичне виховання фахівців, якість їх підготовки і військова спрямованість; використання новітніх технологій навчання та клінічної бази; залучення до навчального процесу досвідчених науково-педагогічних працівників. Для її розроблення використано досвід радянської системи медичної та військово-медичної освіти і науки, а також досвід освітньої діяльності в розвинутих державах світу.

Для забезпечення Збройних Сил України висококваліфікованими лікарями було сформоване згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 490 від 19 серпня 1992 р. Військово-медичне відділення при Українському державному медичному університеті на базі військових кафедр Київського медичного інституту та Київського інституту перепідготовки і підвищення кваліфікації лікарів. Підготовку військово-медичних фахівців розпочали з 1 вересня 1993 р.

Реформування Військово-медичної служби Збройних Сил України та зростаючі вимоги до професійного рівня її фахівців потребували і реформування системи військово-медичної освіти та науки, центральним елементом якої стала Українська військово-медична академія (далі — Академія).

Академію було створено на підставі Постанови Кабінету Міністрів України № 820 від 18 грудня 1995 р. на базі Військово-медичного інституту, Науково-дослідного інституту проблем військової медицини, Головного військового клінічного госпіталю, Центральної стоматологічної поліклініки, Центральної санітарно-епідеміологічної лабораторії, Центральної судово-медичної лабораторії Міністерства оборони України, а також центральних і головних лікувальних

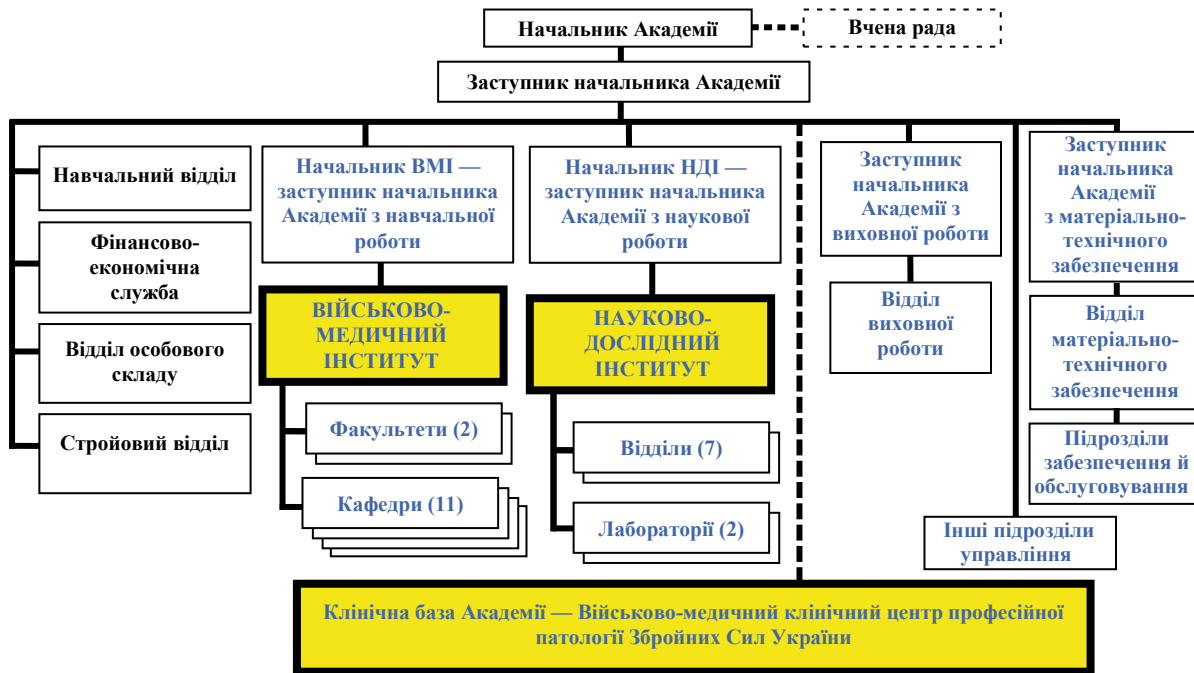

Рис. 1. Схема організаційно-штатної структури Української військово-медичної академії

закладів Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України. Тобто Академію створювали як навчальний заклад, що мав забезпечити висококваліфікованими військово-медичними кадрами медичну службу Збройних Сил України та інших силових структур і відомств.

На сьогодні Академія є багатопрофільним вищим військово-медичним навчальним закладом, який здійснює підготовку фахівців для всіх військових формувань України, увібравши в себе кращі освітні традиції, знання й досвід провідних медичних і військових навчальних закладів країни.

Академія акредитована за найвищим IV рівнем і має всі необхідні ліцензії за напрямками діяльності. Нині у її складі функціонує Військово-медичний інститут (ВМІ), який об'єднує два факультети (факультет підготовки військових лікарів і факультет перепідготовки та підвищення кваліфікації) і 11 кафедр (рис. 1). На виконання Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про оптимізацію мережі державних наукових установ" № 983-р від 28 листопада 2012 р. до складу Академії увійшов Науково-дослідний інститут проблем військової медицини (7 науково-дослідних відділів і дві науково-дослідні лабораторії).

На виконання організаційно-штатної директиви Міністерства оборони України в 2014 р. заплановано приєднання до Академії Військово-медичного клінічного центру професійної патології Збройних Сил України (м. Ірпінь) як клінічної бази. Уведення в дію цих заходів дасть змогу

забезпечити створення одного з перших вищих медичних навчальних закладів із власною клінічною базою.

Академія — єдиний в Україні навчальний заклад, де готують медиків для роботи з організації надання медичної допомоги, проведення пошукових та аварійно-рятувальних робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру та ліквідації наслідків воєнних (бойових) дій. Тільки випускники Академії володіють методологією забезпечення здоров'я і надійного функціонального стану здорової людини й організованого колективу, що принципово відрізняє їх від випускників вищих медичних закладів, орієнтованих на допомогу хворим. Особливого значення це набуває при переході Збройних Сил України на контрактну систему комплектування, при подовженні тривалості служби, що зумовлює збільшення обсягу профілактичних заходів для збереження і зміцнення здоров'я військовослужбовців як визначального чинника обороноздатності держави.

В Академії започатковано такі наукові школи: хірургічна (професор В. Я. Білий), фармацевтична (професор В. В. Трохимчук), соціальної медицини та гігієни (професор М. І. Хижняк). Основні зусилля нині спрямовано на збереження цих наукових шкіл, подальший їх розвиток, створення необхідних умов для наукової роботи, використання їх потенціалу для ефективної підготовки висококваліфікованих фахівців для Військово-медичної служби Збройних Сил України.

Навчально-виховний процес забезпечують висококваліфіковані науково-педагогічні пра-

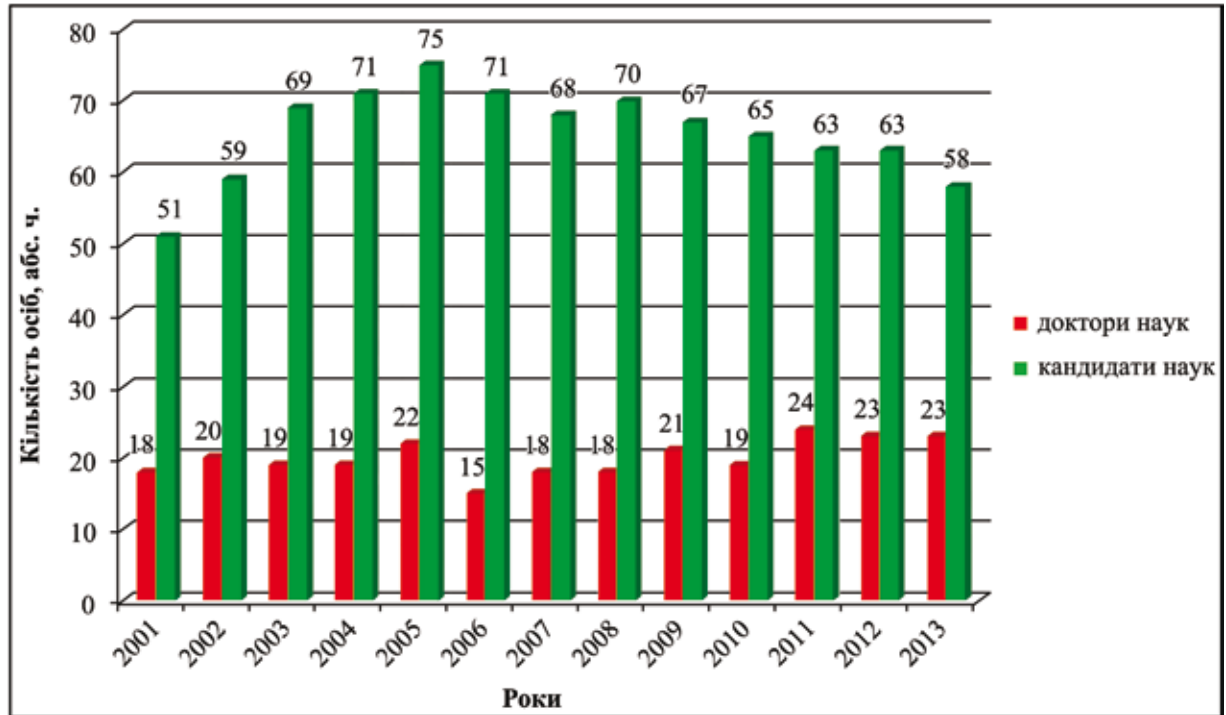

Рис. 2. Кваліфікаційна характеристика постійних науково-педагогічних працівників Української військово-медичної академії

цівники, які мають відповідну освіту, глибокі професійні знання, практичну підготовку, наукові досягнення, задовільний фізичний стан і високі моральні якості.

При комплектуванні Академії науково-педагогічними працівниками з року в рік спостерігається позитивна динаміка зростання кількості осіб з науковим ступенем на тлі загальних процесів оптимізації чисельності особового складу Збройних Сил України (рис. 2). За роки освітньої діяльності в Академії підготовлено 182 лікарі вищої кваліфікації, із них 139 кандидатів і 43 доктори медичних наук. Для силових структур і відомств підготовлено 1 доктора медичних наук і 6 кандидатів медичних наук.

Унаслідок зростання ролі України в проведенні миротворчих операцій у світі понад 10 осіб з викладацького складу брали участь в організації медичного забезпечення миротворчих контингентів. Серед науково-педагогічних працівників ще 15 мають досвід бойових дій і були учасниками ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС.

З метою підвищити якість підготовки слухачів і наблизити цю підготовку до реальних вимог повсякденної діяльності медичної служби до навчально-виховного процесу активно залучають головних спеціалістів Міністерства оборони України і провідних фахівців Головного військово-медичного клінічного центру Міністерства оборони України.

Практична підготовка слухачів здійснюється на 12 клінічних базах, основними з яких є

Головний військово-медичний клінічний центр «ГВКГ», Київська міська клінічна лікарня швидкої медичної допомоги і Військово-медичний клінічний центр професійної патології. Науково-педагогічні працівники клінічних кафедр протягом року надають допомогу більше ніж 8000 хворим і травмованим, виконують до 3000 операцій і асистенцій та проводять понад 15 000 консультацій.

Клінічними базами Академії залишаються Центральний госпіталь Служби безпеки України, Центральний госпіталь Міністерства внутрішніх справ України і Центральний госпіталь державної прикордонної служби України.

З моменту створення Академії було проведено 20 наборів слухачів на факультет підготовки військових лікарів (ФПВЛ; рис. 3). Лікувально-профілактичні заклади Міністерства оборони України та інших силових структур і відомств отримали 1836 висококваліфікованих лікарів. Перепідготовку та підвищення кваліфікації пройшли 18 500 осіб, у тому числі 3013 осіб з різних силових міністерств і відомств (табл. 1, 2).

Важливим завданням Академії було і залишається задоволення потреб медичної служби Збройних Сил України та інших військових формувань у перепідготовці та підвищенні кваліфікації військових лікарів-спеціалістів (провізорів), бакалаврів і молодших спеціалістів, що здійснюється на факультеті перепідготовки і підвищення кваліфікації (ФПіПК; рис. 4).

На сьогодні навчання на цьому факультеті, починаючи з 2011 р., пройшли 3013 медичних

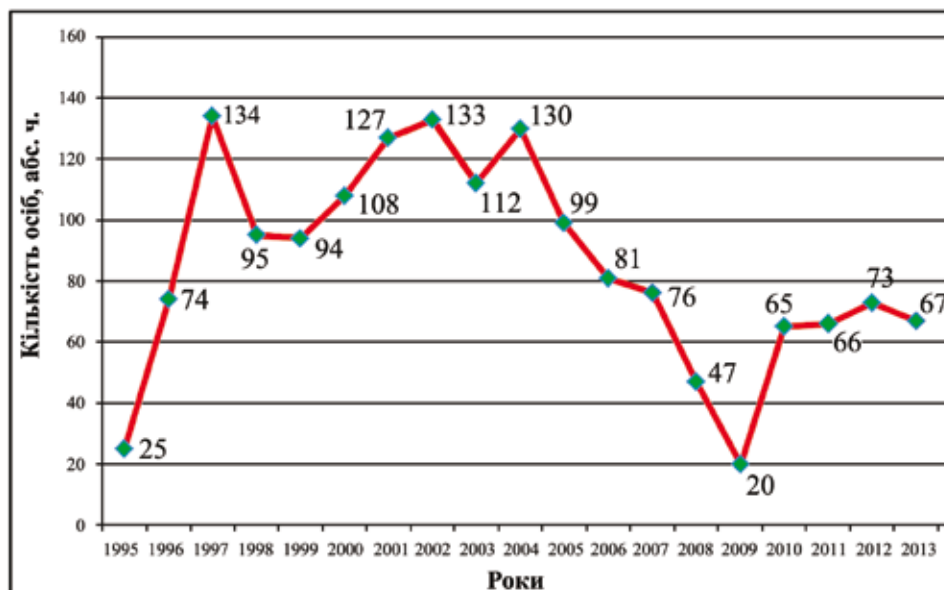

Рис. 3. Кількість випускників факультету підготовки військових лікарів Української військово-медичної академії (1995—2013 рр.)

Таблиця 1

Порівняльна характеристика підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації військово-медичних фахівців для Міністерства оборони України та інших силових структур в Українській військово-медичній академії

Роки	ФПВЛ		ФПіПК	
	МО України	Інші силові структури*	МО України	Інші силові структури*
1993—2014	1763	73	15 487	3013
Разом	1836		18 500	

* Міністерство внутрішніх справ (МВС) України, Державна прикордонна служба (ДПС) України, Служба безпеки (СБ) України, Міністерство надзвичайних ситуацій (МНС) України, Державна служба спецтранспорту (ДССТ) України, Державна служба спеціального зв'язку України.

Таблиця 2

Кількісні показники підготовки військово-медичних кадрів для силових міністерств і відомств в Українській військово-медичній академії

Роки	МВС України	СБ України	Прикордонні війська	Інші	Усього
1999	2	—	—	—	2
2000	3	1	—	—	4
2001	1	—	—	—	1
2002	—	—	7	1	8
2003	2	1	6	—	9
2004	—	2	7	2	11
2005	5	—	7	4	16
2006	—	—	—	—	—
2007	5	—	5	1	11
2008	6	—	—	1	7
2011	—	—	—	1	1
2012	—	—	—	—	—
2013	—	—	—	3	3
Разом	24	4	32	13	73

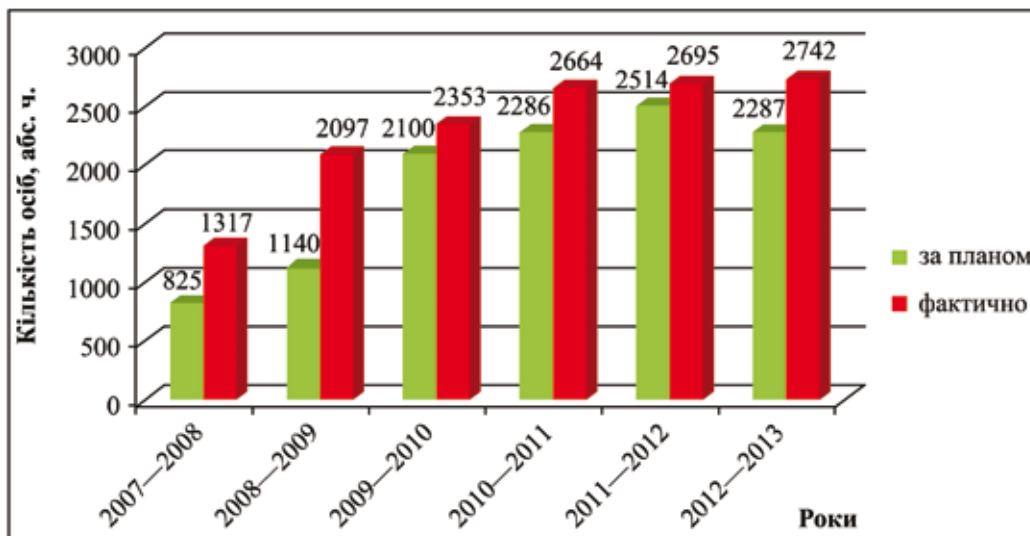

Рис. 4. Показники ефективності роботи факультету перепідготовки і підвищення кваліфікації Української військово-медичної академії

фахівців з різних силових міністерств і відомств України (табл. 3).

Процес формування військового лікаря під час навчання в Академії передбачає теоретичну та практичну підготовку. Теоретичну підготовку здійснюють виключно на кафедрах Військово-медичного інституту за безпосередньою участю науково-педагогічних працівників Академії.

Другим складником навчального процесу є лікарська практика слухачів у провідних військово-медичних закладах. На всіх етапах навчання під час опанування навчальної програми слухачі підвищують свої теоретичні знання і набувають практичних навичок, усебічно вдосконалюють професійну майстерність. Значну увагу приділено саме практичній підготовці слухачів, на яку

Таблиця 3

Кількість лікарів (провізорів) з числа медичного складу інших силових міністерств та відомств, які пройшли підвищення кваліфікації та перепідготовку в Українській військово-медичній академії за 2011 — січень 2014 року

Категорія слухачів	МВС	ДПС	СБУ	МНС	ДССТ	Держспецзв'язок	ДПТС	Інші	Усього
2011									
Лікарі	30	4	11	3	5	—	4	821	878
Медичні сестри	64	26	2	—	—	—	12	156	260
Усього	94	30	13	3	5	—	16	977	1138
2012									
Лікарі	40	10	9	2	1	4	—	736	802
Медичні сестри	66	37	26	—	—	1	—	107	237
Усього	106	47	35	2	1	5	—	843	1039
2013									
Лікарі	55	15	17	1	2	—	—	376	466
Медичні сестри	30	—	7	5	—	—	—	—	42
Усього	85	15	24	6	2	—	—	376	508
2014									
Лікарі	71	23	40	—	—	—	—	102	236
Медичні сестри	3	3	2	—	—	—	—	84	92
Усього	74	26	42	—	—	—	—	186	328
Разом	359	118	114	11	6	5	16	2382	3013

відведено, залежно від спеціальності, 50—63 % навчального часу.

Наукова робота слухачів Академії є важливим засобом виконання державних стандартів якості підготовки військових лікарів, провізорів, науково-педагогічних і наукових кадрів. До основних напрямів і форм наукової роботи слухачів належать підготовка наукових робіт з актуальних воєнно-теоретичних і військово-медичних питань, а також з історії військової медицини; участь у виконанні планових науково-дослідних робіт, наукових розробок кафедр; участь у патентно-ліцензійній, винахідницькій і раціоналізаторській роботі; виступи з доповідями на наукових конференціях і семінарах; виконання науково-дослідних завдань під час стажування та лікарської практики; публікація наукових праць (наукових статті, звіти про науково-дослідні роботи, заявки на патентування винаходів); впровадження наукових результатів у навчальний процес Академії, практичну діяльність установ і закладів медичної служби Збройних Сил України.

Отже, на сьогодні Академія — це компактний, економічний і високоефективний інтегрований організм, який виконує функції єдиного потужного навчально-науково-клінічного й інтелектуально-інформаційного центру військової медицини в Україні.

Попри заснування в 1995 р. Академії як міжвідомчого навчального закладу з метою вдосконалити підготовку військових лікарів-фахівців для Збройних Сил України та інших військових формувань і розвитку національної військово-медичної науки, нині в державі так і не створено повноцінної системи забезпечення вказаних структур висококваліфікованими кадрами, що зумовлено фінансовими й організаційними проблемами.

Зокрема, відповідно до положень Ініціативи Міністерства фінансів України № 31-16010-3-

8/6836 від 26.09.2009 р. та рішення Міністра оборони України від 06.02.2010 р. у бюджеті 2009 р. та наступних роках підготовку військових фахівців для силових міністерств і відомств у вищих військових навчальних закладах МО України планувалося проводити за рахунок і в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України на відповідний рік. Фактичне асигнування вказаних програм Державного бюджету України не забезпечене, що у свою чергу унеможливило здійснення такої підготовки, а отже, не може гарантувати надійне та повноцінне медичне забезпечення військовослужбовців (працівників) і має беззаперечний негативний вплив на питання безпеки й обороноздатності держави.

Висновки

Таким чином, Українська військово-медична академія стала потужним міжвідомчим військово-медичним навчальним закладом, фактично осередком єдиного міжвідомчого медичного простору в питаннях підготовки військово-медичних кадрів та їх освітнянського і кадрового супроводу протягом професійного життя.

Вирішення надважливого народногосподарського завдання, від якого безпосередньо залежить стан національної безпеки та оборони, — комплектування інших, окрім Міністерства оборони України, органів виконавчої влади висококваліфікованими військово-медичними спеціалістами — можливе після проведення «круглого столу» з керівництвом Департаменту військової освіти і науки Міністерства оборони України, медичної служби Збройних Сил України та інших зацікавлених силових міністерств і відомств. Рішення «круглого столу» має бути розглянуто й ухвалено на рівні Кабінету Міністрів України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Левченко Ф. М. Особливості національної системи військово-медичної освіти / Ф. М. Левченко // Військова медицина України. — 2007. — Т. 7, № 4. — С. 5—15.
2. Наказ Міністра оборони України «Про затвердження Статуту Української військово-медичної академії» № 185 від 30.04.1998 р.
3. Огороднійчук І. В. Організація та шляхи удосконалення наукової роботи слухачів Української військово-медичної академії / І. В. Огороднійчук, Л. В. Рушак // Військова медицина України. — 2012. — Т. 13, № 1. — С. 69—73.
4. Пасько В. В. Національна система військово-медичної освіти в Україні / В. В. Пасько // Медична освіта. — 2000. — № 1. — С. 55—60.
5. Пасько В. В. Українська військово-медична академія: шляхи подальшого розвитку / В. В. Пасько // Військова медицина України. — 2002. — Т. 2, № 4. — С. 104—112.
6. Пасько В. В. Система підготовки і атестації військово-медичного персоналу в Збройних Силах України // Військова медицина України. — 2001. — № 1. — С. 19—25.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення Української військово-медичної академії» № 820 від 16.10.1995 р.

РЕЗЮМЕ

УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ — ЦЕНТР ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ ДЛЯ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

УКРАИНСКАЯ ВОЕННО-МЕДИЦИНСКАЯ АКАДЕМИЯ — ЦЕНТР ПОДГОТОВКИ ВЫСОКОКВАЛИФИЦИРОВАННЫХ ВОЕННО-МЕДИЦИНСКИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДЛЯ МИНИСТЕРСТВА ОБОРОНЫ УКРАИНЫ И ДРУГИХ ОРГАНОВ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ

UKRAINIAN MILITARY MEDICAL ACADEMY — A TRAINING CENTER FOR HIGHLY QUALIFIED MILITARY MEDICAL SPECIALISTS FOR THE MINISTRY OF DEFENCE OF UKRAINE AND OTHER EXECUTIVE BODIES

В. Б. Андронатій, В. Л. Савицький

В. Б. Андронатий, В. Л. Савицкий

V. B. Adronatyj, V. L. Savitskyi

Статтю присвячено аналізу двадцятирічної історії функціонування Української військово-медичної академії як центру підготовки висококваліфікованих військово-медичних фахівців для всіх військових формувань нашої держави. Окреслено перспективи подальшого її розвитку з метою створити єдиний навчальний і науковий центр військової медицини в Україні.

Ключові слова: підготовка військово-медичних кадрів, науково-педагогічні працівники, Українська військово-медична академія.

Статья посвящена анализу двадцатилетней истории функционирования Украинской военно-медицинской академии как центра подготовки высококвалифицированных военно-медицинских специалистов для всех военных формирований нашего государства. Очерчены перспективы дальнейшего ее развития с целью создания единого учебного и научного центра военной медицины в Украине.

Ключевые слова: подготовка военно-медицинских кадров, научно-педагогические работники, Украинская военно-медицинская академия.

The article deals with the analysis of twenty-year history of functioning of the Ukrainian military medical academy as a center of training of highly skilled military medical specialists for all military units of our country. The prospects of its further development with the purpose of creation of single educational and scientific center of military medicine in Ukraine are outlined.

Keywords: training of military medical staff, research and educational personnel, Ukrainian military medical academy.